

G. KWANTEN, *August-Edmond De Schryver (1898-1991). Politieke biografie van een gentleman-staatsman*, K.U.Leuven, departement Geschiedenis, promotor: prof. dr. E. Gerard, copromotor: prof. dr. J. De Maeyer

---

De verhandeling analyseert het “politieke” handelen van De Schryver in de strikte betekenis van het woord. Ze slaat op zijn activiteiten die voortvloeiden uit zijn politieke mandaten als Kamerlid (1928-1965) of minister en uit zijn functies in partijverband op lokaal, nationaal en internationaal vlak, evenals op zijn politieke visie en stijl. De Schryvers optreden als privépersoon en zijn professionele activiteiten als advocaat en bedrijfsbeheerder vallen strikt genomen buiten het bestek van deze studie. Daartussen bevindt zich een grijze zone van maatschappelijke engagementen die een politiek statement uitdrukken en in meerdere of mindere mate in deze studie aan bod komen. Deze afbakening van het onderzoeksonderwerp vraagt evenwel een belangrijke correctie. Een geïsoleerde behandeling van de politieke activiteiten van een persoon is onhaalbaar en allerminst aangewezen. Het politiek optreden kan immers niet worden gescheiden van de overige facetten van iemands levensloop. Daarom is deze politieke biografie tot op zekere hoogte ook de biografie van een politicus en besteedt ze ruim aandacht aan niet-politieke facetten van De Schryvers levensloop: zijn afkomst en temperament, zijn sociaal milieu en opleiding, zijn gezinssituatie en leefwereld, zijn gelovige overtuiging, zijn politieke voorbeelden en inspiratiebronnen, zijn vriendenkring en het sociale netwerk waarin hij zich bewoog, zijn activiteiten in het familiebedrijf en als advocaat, zijn engagement in maatschappelijke organisaties enz. De verhandeling speurt naar samenhang en interactie tussen de verschillende concentrische cirkels waarin de politicus De Schryver zich situeerde. Dit leidt tot een beter begrip van zowel de sociale bedding waarin die zich bevond, als van het onderzoeksonderwerp zelf.

Een van de centrale onderzoeksvragen betreft de kwestie of er wel zoiets bestaat als een coherente persoonlijkheid, een individu dat enkele decennia lang een stabiele en constante levenslijn vertoont en onderwerp kan vormen van onderzoek. Overheersen continuïteit en identiteit doorheen een veelheid van gebeurtenissen en invloeden of zijn er slechts momentopnamen mogelijk? Deze biografie leent er zich ook uitstekend toe om de spanning tussen de bewegingsvrijheid van het individu en zijn determinering door de context af te tasten. Enerzijds wordt onderzocht in welke mate De Schryver exponent was van een bepaalde generatie en tijd en deelt in een al dan niet expliciete consensus die hem grotendeels determineerde. Anderzijds wordt nagegaan of hij expliciete drijfveren en streefdoelen bezat die een bepaald tijds kader “tartten” en doorbraken. De aandacht gaat naar zijn politieke doelstellingen

en ambities, naar zijn ideologische gevoeligheden, zijn politieke stijl en strategie en zijn visie op het politieke bedrijf. Belangrijke onderzoeksvragen betreffen ook de beeldvorming en de context van zijn optreden; De Schryver was immers betrokken bij bijna alle politieke strijdpunten na 1930. De biografie tracht politieke besluitvormingsprocessen bloot te leggen, ze belicht het optreden en belang van een politiek-maatschappelijke topklaag, een "elite" die boven de wisselvalligheden van politieke gebeurtenissen en machtsverhoudingen en vanuit een gemeenschappelijke visie over de essentiële normen en waarden van het bestel het beleid fundamenteel oriënteerde.

August-Edmond De Schryver werd op 16 mei 1898 geboren in Gent. Hij verzeilde tijdens de Eerste Wereldoorlog in Groot-Brittannië en meldde zich in 1916 als oorlogsvrijwilliger. Na 1918 studeerde hij aan de Gentse Rijksuniversiteit af in de Rechten en de Politieke en Sociale Wetenschappen. Zijn nauwe banden als maatschappelijk bewogen advocaat met het Vlaamse, sociale en religieuze verenigingsleven in Gent, vooral met de christelijke arbeidersbeweging, vormden de opstap naar een lange politieke loopbaan. De Schryver vervulde van 1928 tot 1965 een Kamermandaat en oefende verscheidene ministeriële functies uit. Hij was minister van Landbouw (1935-1936), van Binnenlandse Zaken (1936-1937) en van Justitie (1939) in een politiek turbulente periode waarin hij zich profileerde als pleitbezorger van het Vlaamse eentaligheidsstreven en als verdediger van de parlementaire democratie.

In de jaren dertig belichaamde De Schryver steeds meer zijn eigen politieke ideaal; hijzelf vormde een illustratie van wat hij onder de Vlaamse ontvoogding verstond. Hij was een fijnbesnaarde, aristocratische verschijning, hoog opgeleid en gecultiveerd en kon zich door zijn *savoir vivre* en als polyglot bewegen in de hoogste kringen. Op professioneel vlak was hij als bedrijfsleider en advocaat "geslaagd". In de politiek was hij er in het Gentse in gelukt het behoudende en Franstalige element uit de machtsposities in zijn partij weg te drukken. Op nationaal vlak bediende hij mee de hefbomen van de macht, ook op terreinen als Justitie, Economische en Buitenlandse Zaken die traditioneel waren voorbehouden voor een Franstalige, vaak vrijzinnige topgroep. Hij was een exponent van een aankomende Vlaams-katholieke elite waarvoor plaats werd ingeruimd in de Belgische staat; die laatste entiteit hoefde voor hem niet te verdwijnen zoals de Vlaams-nationalisten dat eisten, maar vormde juist het kader waarin de Vlaamse emancipatie kon worden voltooid.

Als minister van Economische Zaken volgde De Schryver in mei 1940 de regering naar Frankrijk. Zijn lange verblijf daar lokte in Belgische politieke milieus in Londen, o.a. in het in september 1940 overgekomen vierkoppige oorlogskabinet, een scherpe discussie uit over zijn ministerieel statuut. Toen De Schryver uiteindelijk in juli 1942 toch overstak naar Groot-Brittannië ont-

ving hij – na zendingen in de VSA – in april 1943 de portefeuille Binnenlandse Zaken. Hij speelde een sleutelrol in de voorbereiding van de naoorlogse periode. Na de bevrijding was hij minister zonder portefeuille in het kabinet-Pierlot en leidde hij de Belgische delegatie bij de VN-stichtingsconferentie in San Francisco.

In augustus 1945 was De Schryver medestichter van de CVP/PSC waarvan hij tot 1949 voorzitter bleef. Hij spande zich in om de standenpartij om te vormen tot een moderne en verjongde volkspartij, een evolutie waarvan hij zich in de jaren dertig al een overtuigd voorstander had getoond. Ook al suggereert het overgeleverde mythische portret van CVP-voorzitter De Schryver dat, toch slaagde die er niet steeds in tegenover taai gevestigde belangen de hervormingen door te drukken. Standen behielden een vinger in de pap; van een reële deconfessionalisering was geen sprake. De Schryver realiseerde in 1947 wel zijn droom van een rooms-rode coalitie, het kabinet Spaak-Eyskens; hij trad eerst op als vroedvrouw van dit kabinet en vervolgens twee jaar als zijn schoonmoeder. Gezien hun progressief sociaal programma en grote representativiteit waren CVP en BSP in zijn ogen natuurlijke bondgenoten.

In zijn hoedanigheid van CVP-voorzitter, maar ook nadien van prominent Kamerlid, trad De Schryver op als een spilfiguur in de grote ideologische botsingen (Koningskwestie en Schoolstrijd), in de uittekening en legitimering van het buitenlands beleid en in het voorzichtige aanpassingsproces van de grondwet. Hij toonde zich een exponent van een gematigde en dialoogbereide strekking in zijn partij die het vergelijk met de tegenstrever verkoos boven een in zijn ogen heilloze en regimebedreigende escalatie op ideologisch en communautair vlak. Het eervolle *agreement* onder *gentlemen* vormde voor hem het summum van het democratische streven.

Als laatste Kongominister boekte De Schryver in 1959-1960 met zijn behoedzame en op dialoog gerichte aanpak geen succes. Hij werd geconfronteerd met een radicaal zwart nationalisme dat erin slaagde een dekoloniatiescenario op te dringen. De Kongolese onafhankelijkheid liep uit op een fiasco, op bestuurlijk-administratieve chaos, politieke instabiliteit en vele zwarte doden. Het zou nochtans allerm minst correct zijn de afloop van het dekoloniatiebeleid volledig in de schoenen te schuiven van de verantwoordelijke minister. Die droeg mee de erfenis van een decennialang nalatig koloniaal beleid. Op het ogenblik van zijn aantreden restte hem nauwelijks nog een alternatief voor een overijlde, weinig voorbereide onafhankelijkheid.

Tijdens de laatste jaren van zijn Kamermandaat onderschatte De Schryver de scherpste van de communautaire breuklijn. Zijn pacificatietechnieken, beproefd in een klimaat van ideologische tweespalt, hadden minder vat op de scherpe

communautaire problematiek. De geschiedenis achterhaalde deels zijn aanpak. De bestaande elite had nood aan een aflossing met elementen die een verregaande federalisering in goede banen konden leiden, die konden omspringen met de splitsing van de grote partijen en met een deels hertekend politiek landschap. In 1965 zegde De Schryver de politiek vaarwel. Hij overleed in 1991.

De basisbron voor deze biografie vormde het persoonlijk archief van De Schryver. De lacunes hierin worden in belangrijke mate aangevuld door de raadpleging van een brede waaier archieven van personen en organisaties, meestal van katholieke signatuur. Met het oog op een genuanceerde inschatting van De Schryvers politieke optreden en gezien diens vele contacten over de partijgrenzen heen worden ook verscheidene archieven van politieke opposanten geraadpleegd. Ongemeen belangrijk zijn de notulen van de Kabinet-raad tot 1949 en de archieven van de koninklijke secretarissen Capelle en Pirenne, beide toegankelijk tot 1949 op het Koninklijk Archief. Een systematische analyse van de parlementaire tussenkomsten van De Schryver en van de vele getuigenissen die over hem bewaard bleven verschaft een uitstekend beeld van de stijl, de politieke aspiraties en persoonlijkheid van de protagonist.

De biografie typeert De Schryver als een zeer pragmatisch en voorzichtig politicus die, o.a. door zijn afstandelijkheid tegenover het politieke bedrijf, over een groot gezag en veel invloed beschikte. Hij was geen trendsetter of revolutionair vernieuwer, maar investeerde vooral in volgehouden en geduldige actie en overleg. Als Kamerlid hanteerde hij een hoge ethische standaard, een christelijk-humanitair ideaal dat niet alleen een persoonlijke code voor hem was, maar ook een politiek streefdoel. De studie van zijn loopbaan toont aan dat, ondanks alle door sociologen en politicologen beklemtoonde structurele factoren, ook een individueel politicus in belangrijke mate kon wegen op het beleid en de besluitvorming.

De Schryver trachtte door preventief en conflictbeheersend optreden politieke avonturen te vermijden, maatschappelijke onrust te bezweren en politieke pacificatie te realiseren. Zijn activiteiten werden in belangrijke mate bepaald door zijn overtuiging dat hij was gemandateerd om het land bestuurbaar te houden doorheen politieke wisselvalligheden en vanuit een minimale consensus over de partijen, taalgroepen en ideologieën heen. Als lid van een topklasse moest hij het volk “voorgaan” en mocht hij belangrijke besluiten niet aan de straat of zelfs niet aan wisselende politieke meerderheden overlaten. Hijzelf was best geplaatst om, wars van ieder populisme en samen met gelijkgezinden uit andere partijen, te waken over de stabiliteit en de kwaliteit van de politiek. Uit zijn politieke praxis blijkt dat De Schryver gewonnen was voor een gematigde oligarchie en spreekt een element van opvoeding en betutteling.

Niet alleen moest de kiezer zijn lot in de handen leggen van een verlichte elite; die “wijze staatsmannen” schrokken er niet voor terug om medespelers in de parlementaire democratie als regering en parlement over het hoofd te springen en het beleid uit te stippelen dat zij wenselijk achtten.

Omwille van zijn rol in de naoorlogse consensusdemocratie en in de bevordering van de coalitiecultuur tussen de twee grote politieke families is het niet overdreven De Schryver als een *staatsman* op Belgisch formaat te bestempelen. Hij leverde een fundamentele bijdrage tot de stabiliteit en de legitimiteit van het politieke bestel. Door zijn bereidheid tot dialoog vervulde hij er een gewichtige rol als gangmaker van akkoorden, als wegbereider van coalities en als politiek puinruimer. Mee door zijn toedoen werden politieke hypothesen als de Koningskwestie en de Schoolstrijd gelicht. Door zijn aandeel in de “gewapende vrede” creëerde hij mee de mogelijkhedenvoorwaarden voor sociaal-economische vooruitgang, voor een gezond budgettair beheer en een veiligheidsbeleid. Zelf geen opvallend wetgever, effende hij wel het pad voor belangrijke wetgevende initiatieven van collega’s.

Godfried Kwanten